

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2017 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Bożena Charukiewicz (spr.),
Sędziowie:	SO Dorota Ciejek, SO Krystyna Skiepmo,
Protokolant:	pracownik sądowy Natalia Kruczyk,

po rozpoznaniu w dniu 18 października 2017 r. w Olsztynie,

na rozprawie,

sprawy z wniosku J. T. (1)

z udziałem J. T. (2)

o podział majątku wspólnego,

na skutek apelacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Rejonowego w Giżycku z dnia 23 maja 2017 r., sygn. akt I Ns 184/15,

p o s t a n a w i a :

I. zmienić zaskarżone postanowienie w punktach I i III w ten sposób, że:

1) punktowi I. nadać następującą treść: „dokonać podziału majątku wspólnego wnioskodawczyni J. T. (1) i uczestnika J. T. (2), w skład którego wchodzi nieruchomość o powierzchni 3,7286 ha, położona w R., gmina M., składająca się z działek o numerach (...), dla której Sąd Rejonowy w Giżycku prowadzi księgę wieczystą nr (...) o łącznej wartości 461.000 zł (czteryście sześćdziesiąt jeden tysięcy złotych) w ten sposób, że:

a) działkę oznaczoną numerem (...) o powierzchni 0,5460 ha, zabudowaną budynkiem mieszkalnym w trakcie realizacji, o wartości 244.000 zł (dwieście czterdzieści cztery tysiące złotych) oraz działkę oznaczoną numerem (...) o powierzchni 0,5211 ha o wartości 110.000 zł (sto dziesięć tysięcy złotych) przyznać na własność wnioskodawczyni J. T. (1),

b) działki oznaczone numerami (...) o łącznej powierzchni 2,6615 ha i wartości 107.000 zł (sto siedem tysięcy złotych) przyznać na własność uczestnikowi postępowania J. T. (2);”;

2) punktowi III nadać następującą treść: „zasądzić od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika postępowania kwotę 123.500 zł (sto dwadzieścia trzy tysiące pięćset złotych) płatną w trzech następujących ratach: pierwsza rata w

wysokości 41.168 zł (czterdzieści jeden tysięcy sto sześćdziesiąt osiem złotych) płatna w terminie jednego miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, kolejne dwie równe raty po 41.166 zł (czterdzieści jeden tysięcy sto sześćdziesiąt sześć złotych) każda, płatne odpowiednio w terminach sześciu miesięcy i jednego roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie uchybienia terminowi płatności;”;

II. oddalić apelację w pozostałej części;

III. ustalić, iż wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą koszty postępowania za instancję odwoławczą związane ze swym udziałem w sprawie.

Dorota Ciejek Bożena Charukiewicz Krystyna Skiepmo

Sygn. akt IX Ca 1140/16

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni J. T. (1) wniosła o podział majątku wspólnego jej i uczestnika postępowania J. T. (2). Wniosła również o ustalenie, że udziały stron w majątku wspólnym nie są równe.

W uzasadnieniu wskazała, że do majątku wspólnego stron powstałego w wyniku zawarcia związku małżeńskiego, weszła nieruchomość składająca się z czterech działek, położona w R. gmina M. o łącznej wartości 173.599 zł. oraz środki zgromadzone na otwartych rachunkach emerytalnych stron. Wniosła o przyznanie dwóch działek, w tym zabudowanej jej, zaś uczestnikowi dwóch niezabudowanych działek, bez obowiązku wzajemnych rozliczeń.

Uczestnik postępowania J. T. (2) zgodził się z wnioskiem o podział majątku, ale zakwestionował wartość nieruchomości oraz wniósł o oddalenie wniosku o ustalenie nierównych udziałów.

Wskazał w uzasadnieniu, że w czasie trwania związku małżeńskiego uzyskiwał dochody, które nie były niskie, musiał jednak ograniczać aktywność zawodową z uwagi na nieobecność wnioskodawczyni w domu i w związku z tym konieczność zajęcia się domem przez uczestnika.

Postanowieniem z dnia 23 maja 2016 r. Sąd Rejonowy w Giżycku dokonał podziału majątku wspólnego wnioskodawczyni J. T. (1) i uczestnika postępowania J. T. (2) w skład, którego wchodzi nieruchomość położona w R., gmina M., o powierzchni całkowitej 3,7286 ha, dla której w Sądzie Rejonowym w Giżycku prowadzona jest księga wieczysta o Nr (...), składająca się z następujących działek: działka oznaczona nr geod. (...)o powierzchni 0,5460 ha, zabudowana budynkiem jednorodzinny mieszkalny w trakcie realizacji o wartości 249.000 zł, działka niezabudowana oznaczona nr geod.(...)o powierzchni 0,5211 ha o wartości 111.000 zł, działki niezabudowane oznaczone nr geod. (...)stanowiące zorganizowaną całość o pow. łącznej 2,6615 ha i wartości 108.000 zł o łącznej wartości 468 000 zł, w ten sposób, że na własność wnioskodawczyni Sąd przyznał działki oznaczone nr geodezyjnymi (...) o wartości 360.000 zł, zaś na własność uczestnika działki oznaczone nr geod. (...)o wartości 108.000 zł. Oddalił wniosek o ustalenie nierównych udziałów stron w majątku wspólnym. Zasadził od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika tytułem wyrównania udziałów w majątku wspólnym kwotę 126.000 zł, przy czym termin jej płatności odroczył do dnia 31 grudnia 2016 r. z ustawowymi odsetkami na wypadek uchybienia w terminie płatności. Zasadził od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwotę 2.053,32 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych. Zniósł wzajemnie koszty zastępstwa procesowego między stronami.

Sąd Rejonowy ustalił, że strony związek małżeński zawarły w W. w dniu 28 kwietnia 1977r. Ze związku posiadają dwie dorosłe już córki. Po zawarciu związku małżeńskiego strony mieszkały w W. w mieszkaniu stanowiącym majątek wnioskodawczyni.

Przez długie życie zawodowe wnioskodawczyni pracowała w (...), a następnie prowadziła i nadal prowadzi mimo pozostawania na emeryturze działalność gospodarczą jako agent ubezpieczeniowy. W chwili orzekania

wnioskodawczyni pracowała i osiągała dochody w wysokości około 2.000 zł brutto plus emerytura w wysokości 1045 zł. Obecnie wnioskodawczyni mieszka w Szwecji. Pozostaje w zarejestrowanym związku partnerskim.

Uczestnik natomiast pracował w różnych firmach prowadził także działalność gospodarczą jako agent ubezpieczeniowy i nadal pracuje w spółce pośrednictwa ubezpieczeniowego.

W dniu 2 września 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie rozwiązał przez rozwód małżeństwo stron. Wyrok uprawomocnił się 24 września 2014r.

Do majątku wspólnego wchodzi nieruchomość położona w R., gmina M., składająca się z czterech działek o łącznej wartości 480.000 zł. Na jednej z nich strony rozpoczęły budowę domu jednorodzinnego. Dla nieruchomości jest urządzona w wydziale ksiąg wieczystych Sądu Rejonowego w Giżycku księga wieczysta o nr (...).

Sąd Rejonowy podkreślił, że w zasadzie w niniejszej sprawie nie było sporu co do składu majątku wspólnego. Jedyne została przez uczestnika zakwestionowana wartość nieruchomości. Dlatego Sąd Rejonowy dopuścił dowód z opinii biegłego i na podstawie tego dowodu ustalił wartość przedmiotowej nieruchomości na kwotę 468.000 zł. Sąd pierwszej instancji podniósł także, że wnioskodawczyni i uczestnik nie pozostawali w sporze co do sposobu podziału majątku wspólnego. Sąd zatem dokonał podziału majątku wspólnego zgodnie ze stanowiskiem stron. Wnioskodawczyni otrzymała część majątku wspólnego o wartości 360.000 zł, zaś uczestnik o wartości 108.000 zł. Uczestnikowi zatem przysługuje dopłata w wysokości 126.000 zł. Sąd Rejonowy wyznaczył wnioskodawczyni termin do 31 grudnia 2016 r. na spłatę zasądzonej kwoty. Jest on zdaniem Sądu wystarczający do zebrania potrzebnych środków, chociażby w drodze kredytu. Sąd Rejonowy oddalił wniosek o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym stron, gdyż postępowanie dowodowe nie wykazało by uczestnik postępowania nie przyczynił się do powstania majątku wspólnego oraz by zaistniały ważne powody do ustalenia nierównych udziałów. Takim powodem nie mogą być różnice w osiągniętych z tytułu pracy zarobkach. O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. nakazując uczestnikowi zwrócić wnioskodawczyni połowę uiszczonych opłat sądowych i połowę kosztów opinii biegłego, zaś koszty zastępstwa procesowego Sąd wzajemnie zniósł.

Powyższe postanowienie zaskarżyła apelacją wnioskodawczyni w części dotyczącej oddalenia wniosku o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym oraz zasądzenia od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika kwoty 126.000 zł tytułem wyrównania udziałów w majątku wspólnym oraz odroczenia terminu płatności zasądzonej kwoty do dnia 31 grudnia 2016 r.

Skarżąca zarzuciła postanowieniu:

1.naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 43 § 2 k.r.o., poprzez: przyjęcie, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie zaistniały ważne powody, które uzasadniałyby żądanie przez wnioskodawczynię, ażeby ustalenie udziałów w majątku wspólnym nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z uczestników przyczynił się do powstania tego majątku. Tymczasem w toku postępowania wykazała, że działanie i zachowanie uczestnika wyrażało się przede wszystkim: i) zadłużeniem majątku wspólnego, ii) uchylaniem się od pracy zarobkowej oraz iii) trwonieniem czasu na rozrywkę, w czasie kiedy tylko i wyłącznie jej obowiązkiem było przyczynianie się do powstania majątku wspólnego;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 212 § 3 k.c. poprzez:

- przyjęcie, że wobec ustalonych równych udziałów stron w majątku wspólnym wartość udziału wnioskodawczyni oraz uczestnika wynosi po 234.000 zł, co wobec ustalonych wartości przyznanych na rzecz każdego z uczestników składników majątkowych (108.000 zł - 360.000 zł) uzasadnia spłatę przez wnioskodawczynię udziału uczestnika w kwocie 126.000 zł, podczas gdy w okolicznościach niniejszej sprawy uzasadnionym jest ustalenie nierównych udziałów uczestników w majątku wspólnym oraz nie zasądzanie dopłaty na rzecz uczestnika wynikającej z różnicy wartości przyznanych składników majątku,

- ustalenie za wystarczający termin do 31 grudnia 2016 r. na zebranie potrzebnych środków oraz dokonanie jednorazowej spłaty uczestnika kwotą w wysokości aż 126.000 zł, podczas gdy jej sytuacja majątkowa oraz możliwości zarobkowe przedstawione na etapie postępowania przed Sądem Rejonowym nie pozwalają na dokonanie spłaty uczestnika we wskazanym terminie i w ustalony przez Sąd sposób;

3. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia całokształtu okoliczności niniejszej sprawy oraz dokonanie sprzecznej z zasadami prawidłowego rozumowania i doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego i błędne przyjęcie, że:

- wnioskodawczyni nie wykazała, aby wystąpiły ważne powody dla ustalenia nierównych udziałów, podczas gdy w świetle materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, działanie uczestnika w okresie trwania wspólności majątkowej nie uzasadnia przyznania uczestnikowi korzyści z tej części majątku wspólnego, do powstania którego się nie przyczynił, a nawet swoim działaniem umniejszył,

- wnioskodawczyni posiada stałe dochody i otrzymuje emeryturę, które pozwolą jej w terminie do 31 grudnia 2016 r. spłacić uczestnika jednorazowo kwotą 126.000 zł i jednocześnie pominięcie tego, że zarobki uczestniczki wynoszą raptem niecałe 3.000 zł miesięcznie, z których wnioskodawczyni musi utrzymać się mieszkając w jednym z droższych państw UE, tj. Szwecji (gdzie mieszka ze swoim partnerem i jest w przeważającej mierze na jego utrzymaniu);

4. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 232 zd. 2 k.p.c. poprzez niedopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność aktualnej wartości rynkowej dzielonej nieruchomości, która w świetle nowych regulacji o obrocie gruntami rolnymi, niewątpliwie i znacznie spadła (upraszczając można ją sprzedać tylko rolnikowi), a w konsekwencji błędne ustalenie, że wartość składników majątku wspólnego (nieruchomości) wynosi 468.000 zł.

Wskazując na powyższe zarzuty wnioskodawczyni domagała się zmiany zaskarżonego postanowienia i ustalenia, iż udział wnioskodawczyni w majątku wspólnym wynosi 70%, zaś udział uczestnika 30% oraz nieorzekania o obowiązku wyrównania udziałów w majątku wspólnym oraz zasądzenia od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika tytułem wyrównania udziałów w majątku wspólnym kwoty 32.400 zł, płatnej w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia oraz o zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie o rozłożenie zasądzonej kwoty 126.000 zł na trzy równe raty płatne w terminie: miesiąca, sześciu miesięcy i jednego roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Wnioskodawczyni wniosła ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest w części zasadna.

Za nietrafny należało uznać zarzut wnioskodawczyni dotyczący naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 43 § 1 k.r.o. przez przyjęcie, że nie istniały podstawy do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym stron.

Zasadą wyrażoną w art. 43 § 1 k.r.o. jest, że małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym. Odstąpienie od zasady wymaga wystąpienia dwóch przesłanek: ważnych przyczyn oraz różnego stopnia przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego (art. 43 k.r.o.). Podkreślić należy, iż przesłanki te muszą być spełnione łącznie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1997 r. II CKN 348/97 LEX nr 479357). Oznacza to, że ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym nie może nastąpić w każdym wypadku faktycznej nierówności przyczynienia się każdego z małżonków do powstania majątku wspólnego, lecz tylko w tych wypadkach, gdy zaistnieją ważne powody. Z jednej strony żadne „ważne powody” nie uzasadniają same przez się ustalenia nierównych udziałów, jeżeli stopień przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego jest równy. Z drugiej strony – różny stopień przyczynienia się małżonków do powstania majątku bierze się po uwagę dopiero wtedy, gdy za ustaleniem nierównych udziałów przemawiają „ważne powody”.

W niniejszej sprawie wnioskodawczynie nie wykazała pomimo ciężącego na niej z mocy art. 6 k.c. obowiązku, by zaistniały ważne powody ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym stron, a tym samym nie było podstaw do uwzględnienia żądania wnioskodawczynie w tym zakresie.

Przykładów sytuacji, które stanowią ważne powody uzasadniające ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym dostarcza orzecznictwo. W postanowieniu z 26 listopada 1973 r. (III CRN 227/73) Sąd Najwyższy wskazał, że ważne powody stanowiące przesłankę ustalenia nierównych udziałów stron w majątku wspólnym polegają na zachowaniu małżonka charakteryzującym się rażącym lub uporczywym nie przyczynianiem się do powstania dorobku stosownie do posiadanych sił i możliwości zarobkowych. W związku z tym orzeczeniem można sformułować wniosek, że negatywnie oceniane zachowanie małżonka musi charakteryzować się pewnym natężeniem.

Z kolei w postanowieniu z dnia 17 maja 2002 r. (I CKN 643/00) Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, zgodnie z którym jeżeli przez cały czas trwania małżeństwa małżonek pracował zarobkowo, nie trwonął majątku ani nie postępował z nim lekkomyślnie, to nawet jeżeli środki pochodzące z osiągniętych przez jego żonę zarobków za granicą, które wniosła do majątku wspólnego, były znacznie wyższe niż wniesione przez uczestnika, nie uzasadniało to ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym.

W niniejszej sprawie wnioskodawczynie wykazała, że uczestnik postępowania nie zawsze wywiązywał się ze swoich obowiązków rodzinnych, w takim stopniu jak tego oczekiwała wnioskodawczynie. Uczestnik jednak pracował zawodowo, zajmował się pracami domowymi podczas nieobecności wnioskodawczynie. Nie trwonął majątku, nie przeznaczal go na alkohol czy hazard. W ocenie Sądu Okręgowego takiego zachowania uczestnika postępowania nie sposób zakwalifikować jako rażącego i uporczywego niewykonywania obowiązków rodzinnych. Nie jest to zachowanie, które odpowiadałoby tak skrajnemu zachowaniu jednego z małżonków, które byłoby akceptowane w orzecznictwie jako „ważna przyczyna”, o której stanowi art. 43 § 1 k.r.o.

W tej sytuacji, nawet gdyby przyjąć, iż to wnioskodawczynie w wyższym stopniu niż uczestnik przyczyniła się do powstania tego majątku, brak ważnych przyczyn musiał prowadzić do oddalenia żądania o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym stron.

Za prawidłowy należało również uznać sposób podziału majątku wspólnego, zgodnie z którym działka oznaczona numerem (...) została przyznana na własność wnioskodawczynie. Przyjęty przez Sąd Rejonowy sposób podziału nieruchomości odpowiada społeczno-gospodarcemu przeznaczeniu nieruchomości, na której posadowiona jest studnia. Obie przyznane na własność wnioskodawczynie działki, w tym działka na której znajduje się budynek, sąsiadują ze sobą i są ze sobą powiązane gospodarczo. Przyjęty sposób zniesienia współwłasności zwiększa użyteczność działki, na której znajduje się budynek. W związku z tym racjonalność podziału majątku wspólnego przemawiała za przyznaniem również działki (...) na własność wnioskodawczynie.

Uwzględnieniu podlegały zarzuty skarżącej dotyczące wartości nieruchomości wspólnej stron, która została ustalona na podstawie dowodu z opinii biegłego.

Zgodnie z art. 156 § 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (j.t. Dz.U.2014.518 z późn. zm.) operat szacunkowy może być wykorzystywany do celu, dla którego został sporządzony, przez okres 12 miesięcy od daty jego sporządzenia, chyba że wystąpiły zmiany uwarunkowań prawnych lub istotne zmiany czynników, o których mowa w art. 154 ustawy. W niniejszej sprawie za taką zmianę uwarunkowań prawnych należało uznać wejście w życie nowelizacji ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 2052), która zawiera istotne ograniczenia w nabywaniu gruntów rolnych.

W konsekwencji Sąd Okręgowy dopuścił dowód z uzupełniającej opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości, z której wynika, iż wartość nieruchomości stanowiącej majątek wspólny stron po wejściu w życie wskazanej ustawy wynosi 461.000 zł, a zatem jest niższa o 7.000 zł od kwoty ustalonej przez biegłego w opinii z 2015 r. Dowód ten,

nie kwestionowany przez strony, należało uznać za wiarygodny. W konsekwencji zmiany wartości majątku wspólnego stron, zmianie podlegało również zaskarżone postanowienie.

W tej sytuacji ostateczne rozliczenie stron powinno wyglądać następująco: wartość majątku wspólnego stron wyniosła 461.000 zł, a równe udziały stron w majątku wspólnym oznaczają, że wartość kwotowa tych udziałów wynosi po 230.500 zł (461.000 zł : 2). Ponieważ uczestniczka otrzymała z majątku wspólnego działki o łącznej wartości 354.000 zł, a uczestnik działki o wartości 107.000 zł, zatem celem wyrównania udziałów uczestnika w majątku wspólnym wnioskodawczyni powinna dokonać zapłaty na jego rzecz kwoty 123.500 zł.

Uwzględniając sytuację majątkową wnioskodawczyni oraz jej aktualne dochody Sąd Okręgowy rozłożył zasądzoną spłatę na trzy raty, zgodnie z wnioskiem zawartym w apelacji.

Zgodnie z art. 212 § 3 k.c. jeżeli ustalone zostały dopłaty lub spłaty, sąd oznaczy termin i sposób ich uiszczenia, wysokość i termin uiszczenia odsetek, a w razie potrzeby także sposób ich zabezpieczenia. Zasądzając spłatę Sąd musi brać pod uwagę usprawiedliwione interesy zarówno zobowiązanego, jak i uprawnionego do tych świadczeń, a w konsekwencji tak rozłożyć ciężar spłat, aby nie doprowadzić zobowiązanego do stanu niewypłacalności, a jednocześnie nie pozbawić uprawnionego korzyści płynących z zasądzonej kwoty.

Wnioskodawczyni w apelacji wniosła o rozłożenie zasądzonej kwoty na trzy równe raty, płatne w terminach 1 miesiąca, sześciu miesięcy i jednego roku od uprawomocnienia się orzeczenia. Żądanie powyższe Sąd Okręgowy uznał za zasadne. Rozłożenie kwoty 123.500 zł na trzy raty uwzględnia nie tylko sytuację majątkową wnioskodawczyni i jej faktyczne możliwości dokonania spłaty ustalonej kwoty, lecz również sytuację życiową i majątkową uczestnika postępowania oraz jego uzasadnione interesy. Charakter składników majątku, które zostały przyznane wnioskodawczyni umożliwia jej również w oparciu o ten majątek pozyskanie odpowiedniej kwoty celem spłaty zobowiązania i w związku z tym nie stanowi dla niej nadmiernego obciążenia. Uczestnikowi natomiast daje realne możliwości uzyskania korzyści majątkowej już w terminie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia.

Mając zatem na uwadze wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł, jak w postanowieniu.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. nie znajdując podstaw do odstąpienia od zasady orzekania o kosztach w postępowaniu nieprocesowym. Nie ma racjonalnych podstaw do obciążania uczestnika postępowania kosztami przeprowadzenia dowodu z dodatkowej opinii biegłego, w sytuacji gdy wniosek taki został zgłoszony przez skarżącą, a ostateczna treść opinii prowadziła do zmniejszenia jej zobowiązania wobec uczestnika.

Dorota Ciejek Bożena Charukiewicz Krystyna Skiepmo